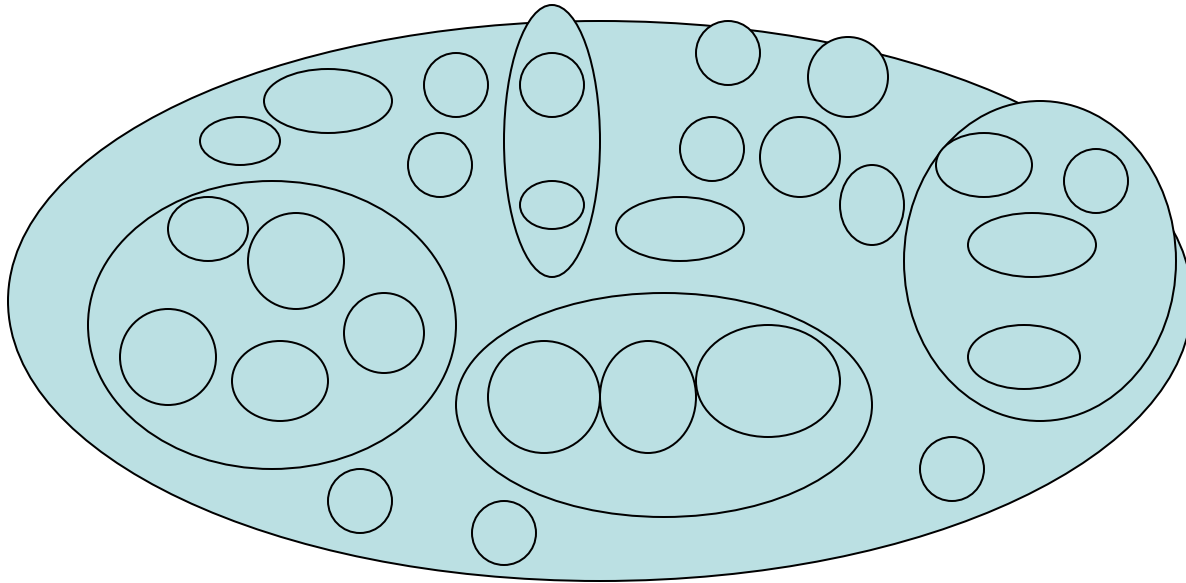

**5.Основи на публичните финанси –
обществени потребности и блага, подход
в публичното стопанство, принципи и
особености на функционирането му.
Бюджетен избор**

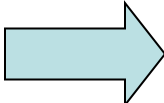
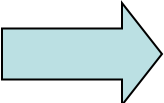
➤ Публични потребности – същност и характеристика:

- индивидуални – потребностите на отделните граждани;
- групови (колективни) – присъщи на група от граждани;
- обществени – потребности на всички граждани в дадена страна;

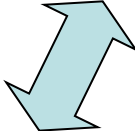

➤ **Блага – задоволени потребности :**

- индивидуални;
- групови (колективни);
- обществени;

➤ **Обществени потребности** **задоволяване** **блага**

➤ **Обществени потребности** **плащане** **блага**

 внесени данъци **пазарна основа**

➤ **Групиране на обществените потребности и блага - класификация на Р.Масгрейв :**

- **чисто публични потребности и блага** - могат де се потребяват само общо, не могат да се индивидуализират (персонализират) - държавното управление, отбраната и др.;
 - класическо финансиране - само на колективна основа, чрез плащане на данъци;
 - пазарен принцип за финансиране - чрез конкуренция т.е. чрез провеждане на търг за възлагане (държавни поръчки);
 - предоставя производството на продукти (услуги) на частни предприятия под форма на концесия и/или на лизингова основа;
 - държавата възлага производството на своите (държавните) предприятия;
 - преференции за предприятията – субсидии, освобождаване изцяло или частично от данъчни плащания, осигуряване на дефицитни суровини и материали и др.

- **смесени потребности и блага** - потреблението им може да се индивидуализира (персонализира) - здравеопазване, образование, социално осигуряване и др ;
 - финансиране от държавата на непазарна основа - от бюджета на базата на данъчните плащания;
 - финансиране на пазарна основа - чрез заплащане на потребителски такси от гражданите, които потребяват благата (стоки и/или услуги);
 - смесено финансиране (непазарна и пазарна основа) – от бюджета и доплащане на такси;
 - от стопанските единици (предприятията) на преференциална данъчна основа - разходите, които предприятията понасят за производството и реализация на стоките и/или услугите се признават за разход (изцяло или частично) за целите на данъчното облагане;
 - комбинирано – комбинация от горе посочените.

- **мериторични и демериторични потребности и блага** - заемат средно място между обществените и личните потребности, като се свързват с интересите на определена социална общност;
 - мериторични – потребление на музикално, театрално, изобразително и друго изкуство;
 - пораждат три основни проблема - самата им идентификация като потребности; накърняват и деформират индивидуалните права на гражданите при отказ от финансирането на бюджетна основа; при положително решение за бюджетно финансиране - нарастване на бюджетните разходи и усложняване на разпределителните отношения.
 - демериторични - потребяването на луксозни стоки, участието в хазартни игри, консумация на вредни за здравето продукти - наркотици, алкохол, цигари и други.
- **Извод: решението за начин на задоволяването им е сложен проблем, който в крайна сметка се детерминира от финансовите възможности на държавата.**

➤ Подход за бюджет в публичното стопанство - отговор на въпросите - КАКВО, ЗА КОГО, КОЛКО и КАК се произвежда?

➤ Механизмът за формиране на отговорите на тези въпроси се базира върху собствеността :

- *частното стопанство* се изгражда на базата на делима и отчуждаема собственост (пазарен механизъм за вземане на решение) - основен принцип - изгода (печалба, ефективност);
- *публичното стопанство* е изградено върху основата на обща и неделима собственост (сложен механизъм за вземане на решение) - не пазарен принцип;

- Дж.Грей - този процес има две страни:
 - политическата страна – определя се от видовете партии представени в Законодателния орган (Нар.събрание, Парламента), позициите им и численото съотношение между тях, модела и структурата на парламента определя модела и структурата на изпълнителната власт - правителството и другите национални институции, вземането на решения от тези органи става на пропорционална или мажоритарна основа, това дава отражение върху самите законодателни актове, програми, а от тях върху публичното стопанство и публичните финанси;
 - административната страна - влияе се от политическата страна, но се детерминира от квалификацията, опита и ерудицията на основния ѝ състав от експерти, консултанти, специалисти и помощния състав в държавната администрация, нейното качество може да мултиплицира положителния ефект от вземаните решения, но може в значителна степен да го негативира.

➤ **Съдържание на пакета от принципи:**

- икономически принцип - прилагането в условията на ограниченост на ресурсите е неизбежно и абсолютно необходимо, изразява се в постоянно търсене на максимизация на ефекта и минимизиране на разходите за получаването му, в практически аспект - максимално задоволяване на обществените потребности при минимални държавни разходи;
- принципът на безпристрастност - детерминира се от неутралните реакции на пазара към различните управленски решения, те трябва да осигуряват свободна, равностойна и лоялна конкуренция, суверенитет на потребителя, което гарантира свободния му избор;
- принципът на справедливостта - прилага като цяло при разпределение на брутният вътрешен продукт на държавата и в частност при регулиране на доходите на гражданите - пазарни критерии, утилитарни критерии, критерии за равнопоставяне, смесени критерии;

➤ **Бюджетния избор се реализира в хронологичен порядък:**

- Подготовка;
- Приемане;
- Реализация;
- Отчитане;

➤ **Извод: Бюджетът (финансовият план) на държавата е най-важния макроикономически документ с финансово съдържание и с широк социален резонанс, което определя големия обществен интерес към него.**